

Wettelijke en branchevereisten & examinering

Een publicatie naar aanleiding van de leg-uit-bijeenkomst op 28 januari 2014 van het Servicepunt examinering mbo in samenwerking met het ministerie van OCW en de Inspectie van het Onderwijs.

Datum: **versie , deel B 26 juni 2014** (wijziging pagina 4)

1. Aanleiding en doel leg-uit-bijeenkomst

Voor de officiële contactpersonen examinering van de mbo-scholen organiseert het Servicepunt examinering mbo vier keer per jaar leg-uit-bijeenkomsten, in samenwerking met het ministerie van OCW en de Inspectie van het Onderwijs. Op 28 januari 2014 vond de tweede leg-uit-bijeenkomst plaats. Doel van deze bijeenkomst was meer informatie te verkrijgen over het stellen van voorwaarden aan studenten, voordat zij deelnemen aan het examen en de examinering van wettelijke en branchevereisten.

Omdat voorwaardelijke toetsing en examinering van wettelijke en branchevereisten twee heel verschillende thema's zijn, zijn van de bijeenkomst twee publicaties gemaakt. In deze publicatie wordt aandacht geschonken aan de examinering van wettelijke en branchevereisten. Wat zijn de verantwoordelijkheden van de school als het gaat om communicatie richting de student en wie draait op voor de kosten die met deze vereisten gemoeid zijn?

Om meer duidelijkheid over dit onderwerp te geven, is deze publicatie samengesteld. De inhoud ervan is ter validatie voorgelegd aan het ministerie van OCW (Siep Jurna) en de Inspectie van het Onderwijs (Wim Kooijman). Naast een verslag van de bijeenkomst bevat deze publicatie ook informatie over relevante wetgeving.

Tijdens de leg-uit-bijeenkomst zijn ook volgende onderwerpen aan bod gekomen:

- voorwaardelijke toetsing;
- voorwaarden voor deelname aan examinering.

Een verslag hiervan kunt u vinden in [deze publicatie](#): Voorwaardelijke toetsing en examinering, 1 april 2014.

2. In gesprek met het ministerie van OCW en de Inspectie van het Onderwijs

Onderwerp : Wettelijke beroepsvereisten

Het ministerie van OCW zegt: 'Er is sprake van wettelijke beroepsvereisten als voor een beroep bij of krachtens een wet, verdrag of bindend besluit van een volkenrechtelijke organisatie, vereisten zijn vastgesteld over de kwaliteiten - onder meer op het gebied van kennis, inzicht, vaardigheden of beroepshoudingen - waarover degenen die een opleiding gericht op dat beroep voltooien, moeten beschikken, of over de examinering bij de desbetreffende beroepsopleiding'.

Voor een beroep kan sprake zijn van:

- Wettelijke beroepsvereisten die zijn opgenomen in een kwalificatie(-dossier).
- Wettelijke beroepsvereisten die niet zijn opgenomen in een kwalificatie(-dossier). Die komen bovenop een kwalificatie en de daarop gerichte opleiding. Die maken dan géén deel uit van het examen van de mbo-opleiding; dat examen is immers gericht op de kwalificatie.
- Beide van de hierboven genoemde opties.

De wettelijke beroepsvereisten die zijn opgenomen in een kwalificatie(dossier) kunnen onderdeel zijn van de kwalificatie-eisen waarover de afgestudeerde van een mbo-opleiding moet beschikken om in aanmerking te komen voor een diploma. Als dat het geval is, staat dat in het kwalificatiedossier – bij de betreffende kwalificatie - aangegeven, met vermelding van de betreffende wettelijke beroepsvereisten. Wettelijke beroepsvereisten kunnen iets zeggen over **wat** de student moet beheersen, wat de school moet examineren, de **wijze** waarop **de school moet examineren** en wat **overige eisen** zijn (bijvoorbeeld fysieke eisen, zoals lengte, of minimumleeftijd) waaraan de student moet voldoen voor toetreding tot het beroep. Voorbeelden van wettelijke beroepsvereisten zijn: het behalen van het vaarbewijs en het vrachtwagenrijbewijs. De wettelijke beroepsvereisten **kunnen de WEB 'overrulen'**. Zo geldt bijvoorbeeld bij het vrachtwagenrijbewijs dat het CBR, en dus niet de school, het rijexamen afneemt.

Het verantwoordelijke vakdepartement bepaalt *of* en zo ja *hoe* wettelijke beroepsvereisten worden opgenomen in een kwalificatie(-dossier). Dat geldt ook voor de examinering ervan.

De kenniscentra zijn vervolgens verantwoordelijk voor de opname van de wettelijke beroepsvereisten in het kwalificatiedossier. Voordat het ministerie van OCW een kwalificatiedossier met wettelijke beroepsvereisten vaststelt, is een goedkeurende verklaring van het desbetreffende vakdepartement nodig. Het vakdepartement geeft daarmee aan dat de vereisten correct zijn verwerkt in het dossier.

Wanneer er in een kwalificatiedossier sprake is van wettelijke beroepsvereisten, schrijft OCW voor dat deze voor **100% deel moeten uitmaken van de examinering**. Het Toezichtkader BVE 2012 zegt hierover het volgende: 'wettelijke beroepsvereisten – indien van toepassing – zijn volledig geëxamineerd met examens die qua inhoud en toetsvorm passend zijn'. De vereiste dekkingsgraad is hier dus hoger dan bij de overige geëxamineerde kwalificatie-eisen. Daarvoor geldt namelijk dat de school meer dan driekwart van de werkprocessen per kerntaak - de essentie van het beroep inbegrepen – examineert. Zie hiervoor het Toezichtkader BVE 2012 en de Regeling standaarden examenkwaliteit mbo.

Als er sprake is van wettelijke beroepsvereisten die deel uitmaken van een kwalificatie(-dossier), zijn de kosten voor het onderwijs en de examinering voor **rekening van de school** (uit rijksbijdrage), **tenzij is afgesproken dat derden (deels) de kosten voor hun rekening nemen**¹.

Als de wettelijke beroepsvereisten géén deel van een kwalificatie(-dossier) zijn, maar bovenop de kwalificatie en de daarop gerichte opleiding komen, is de school niet verplicht hiervoor het onderwijs en het examen te verzorgen. Mocht de school toch hiervoor kiezen (door bijvoorbeeld een apart aanbod als contractactiviteit aan te bieden), dan komen de kosten voor rekening van de student of zijn/haar werkgever.

¹ Oorspronkelijk stond hier: "tenzij anders is voorgeschreven". Dit is gewijzigd. Toelichting OCW: *"De toevoeging vanaf 'tenzij' geeft de uitzondering aan. Kosten worden soms voldaan door anderen dan de school, bijvoorbeeld een O&O fonds, leerbedrijf of vakdepartement. Als anderen kosten voor hun rekening nemen, dan komen deze niet voor rekening van de instelling. De school moet alle kosten van de opleiding (onderwijs en examinering) betalen, tenzij anderen de kosten voor een onderdeel betalen. Het is niet de bedoeling dat de student dergelijke kosten betaalt. (Zie de OCW [brief](#) over schoolkosten)".*

Wettelijke beroepsvereisten die betrekking hebben op fysieke eisen, zoals lengte, horen al bij de intake aan bod te komen. De school kan dan al controleren of de student hieraan voldoet. Het is belangrijk om hiermee niet te wachten tot het examen.

Bij wettelijke beroepsvereisten is dus het volgende van belang:

- Het verantwoordelijke vakdepartement bepaalt of en hoe dit departement de wettelijke beroepsvereisten opneemt in een kwalificatie(dossier).
- De wettelijke beroepsvereisten gaan altijd boven de bepalingen in de Wet educatie en beroepsonderwijs (WEB).
- Als er sprake is van wettelijke beroepsvereisten in een kwalificatie(dossier) dan moeten die voor 100% zijn opgenomen in het examen.

De volgende drie categorieën wettelijke beroepsvereisten komen wel of niet in een kwalificatie(dossier) voor:

Categorie	Waar te vinden	Verantwoordelijkheid school
Wettelijke beroepsvereisten die onderdeel zijn van een kwalificatie(dossier)	Opgenomen als kwalificatie-eisen in het kwalificatiedossier, bij één of meer kwalificaties.	De school moet het onderwijs en het examen van de opleiding die op de betreffende kwalificatie gebaseerd is, op deze wettelijke beroepsvereisten richten. De vereiste dekkingsgraad in het examen is 100%. De kosten komen ten laste van de school (tenzij anders afgesproken).
Wettelijke beroepsvereisten die géén onderdeel zijn van een kwalificatie(dossier).	Informatieve vermelding in het kwalificatiedossier dat er sprake is van wettelijke beroepsvereisten náást de kwalificatie.	Geen verplichting voor de school. De school kan ervoor kiezen om aanbod te verzorgen dat gericht is op deze wettelijke beroepsvereisten: <ul style="list-style-type: none"> - in de vrije ruimte, als de student daarmee akkoord gaat, of - als contractactiviteit, op kosten van de student of zijn bedrijf.
Eisen aan de persoon of werkplek, zoals leeftijd, verklaring omtrent gedrag of arbo-eisen.	Informatieve vermelding in het kwalificatiedossier dat er sprake is van dergelijke beroepsvereisten náást de kwalificatie.	Opnemen in de voorlichting en de intake met de student. Kosten voor het voldoen aan deze wettelijke beroepsvereisten komen ten laste van de student of zijn (leer-)bedrijf.

Praktijkcasus

- *De opleiding tot mbo-verpleegkundige, kent als wettelijke beroepsvereiste krachtens de Wet BIG een vastgesteld aantal uren theoretisch en praktijkgericht onderwijs. Kan die opleiding toch niet korter? Zorginstellingen zeggen de opleiding wel in minder uren kan. Hoe kijkt de inspectie hiernaar?*

Hier is sprake van een wettelijke beroepsvereiste die onverkort geldt. De inspectie geeft aan dat zij de naleving van de wettelijke beroepsvereisten controleert, voor zover zij hier zicht op heeft. Als een school zich niet aan het vereiste aantal uren houdt, bijvoorbeeld door een opleiding in een verkorte periode aan te bieden, dan houdt deze school zich niet aan deze wettelijke beroepsvereiste. In een dergelijk geval zijn de eisen duidelijk controleerbaar voor de inspectie.

Onderwerp: Branchevereisten

Voor branchevereisten gelden – in tegenstelling tot de wettelijke beroepsvereisten - geen formele voorschriften. Zowel de WEB als het Toezichtkader BVE 2012 zeggen niets over branchevereisten. Branchevereisten worden alleen in het kwalificatiedossier opgenomen, als ze een essentiële voorwaarde zijn voor het uitoefenen van het beroep door een beginnend beroepsbeoefenaar. Branchevertegenwoordigers geven zelf aan of er branchevereisten zijn en zo ja, wat deze vereisten inhouden.

Indien de **branchevereisten** zijn opgenomen **in een kwalificatie(dossier)** dan maken zij deel uit van de kwalificatie-eisen voor een beginnend beroepsbeoefenaar. De kwalificatie-eisen en dus ook de daarin opgenomen branchevereisten moeten net als alle overige werkprocessen, kennis en vaardigheden –**onderdeel zijn van de examinering**. De school moet zich hierover verantwoorden en moet kunnen aantonen hoe de kwalificatie-eisen (inclusief de branchevereisten) in het examen zijn verwerkt. De school draagt de kosten en ontvangt hiervoor bekostiging. De vereiste dekkingsgraad voor de wettelijke beroepsvereisten (100%) bij examens geldt niet voor de branchevereisten.

Als er sprake is van **branchevereisten** die het bedrijfsleven **naast het kwalificatiedossier** stelt, is het een ander verhaal.

- De school kan ervoor kiezen deze branchevereisten in de vrije ruimte aan te bieden, als de student daarmee akkoord gaat. Door deze afspraak in de onderwijsovereenkomst vast te leggen, is de student hiervan op de hoogte en heeft de student zich aan deze afspraak gecommitteerd. De student

mag niet op de extra branchevereisten zakken. De uitslag hiervan telt niet mee voor het behalen van het mbo-diploma.

- De school kan ook in vervolg op de opleiding of naast de opleiding als contractactiviteit scholing aanbieden die gericht is op het behalen van de branchevereisten. De kosten hiervan liggen niet bij de school, maar bij de student of zijn bedrijf.

In sectorale examenprofielen zijn soms ook branchevereisten opgenomen. Examenprofielen bevatten landelijke afspraken tussen vertegenwoordigers van het onderwijsveld en bedrijfsleven over verdere standaardisering van examens en intensievere samenwerking met het bedrijfsleven. Gestimuleerd en ondersteund wordt dat scholen deze afspraken in hun examenbeleid verwerken en bij de uitvoering van deze afspraken samenwerken met (leer)bedrijven. Examenprofielen zijn geen formele verplichting.

Er zijn diverse branchevereisten die een verschillende uitwerking hebben op het onderwijs en/of examens. Denk aan:

Categorie	Waar te vinden	Verantwoordelijkheid school
Branchevereisten die onderdeel zijn van een kwalificatie(-dossier)	Opgenomen als kwalificatie-eisen in het kwalificatiedossier, bij één of meer kwalificaties.	De school moet het onderwijs en examens van de opleiding die op de betreffende kwalificatie gebaseerd is, op deze branchevereisten richten.
Branchevereisten die géén onderdeel zijn van een kwalificatie(-dossier).	Informatieve vermelding in het kwalificatiedossier dat er sprake is van branchevereisten náást de kwalificatie.	Geen verplichting voor de school. De school kan ervoor kiezen aanbod te verzorgen dat gericht is op deze branchevereisten: <ul style="list-style-type: none"> - in de vrije ruimte, als de student daar mee akkoord gaat; - als contractactiviteit, op kosten van de student of zijn bedrijf.

Praktijkcasus

- *Geeft de 'Regeling modeldiploma mbo' ruimte om op de resultatenlijst het behalen van bepaalde branchevereisten expliciet te benoemen?*

Ja. In de 'Regeling modeldiploma mbo' is opgenomen wat de school **ten minste** op het diploma en op de resultatenlijst moet vermelden. De mbo-school kan aan een verzoek van de branche tegemoetkomen door op de resultatenlijst op te nemen dat de student een bepaalde branchevereiste heeft behaald en met welk resultaat.

- *Soms is een vereiste in het ene kwalificatiedossier een branchevereiste en in een ander dossier een wettelijke beroepsvereiste. In het ene kwalificatiedossier gaat het dan om een exameneis (wettelijke beroepsvereiste) en in het andere dossier om een branchevereiste. Maakt dat voor scholen verschil?*

In beide gevallen moet de student aan de vereisten voldoen, omdat ze onderdeel zijn van de kwalificatie-eisen. Alleen de dekkingsgraad verschilt. Voor wettelijk beroepsvereisten geldt dat deze voor 100% moeten terugkomen in het examen, voor branchevereisten geldt de reguliere dekkingsgraad.

3. Relevante wet- en regelgeving

Onderwerp: wettelijke beroepsvereisten en branchevereisten

Relevante wet- en regelgeving voor wettelijke beroepsvereisten

Toezichtkader BVE 2012, Indicator 2.1.2 Dekking van het kwalificatiedossier:

“ ... Wettelijke beroepsvereisten – indien van toepassing – volledig zijn geëxamineerd met examens die qua inhoud en toetsvorm passend zijn ...”

Wet educatie en beroepsonderwijs (WEB): artikel 7.2.6. Beroepsvereisten:

1. Indien voor een beroep bij of krachtens een wet, verdrag of bindend besluit van een volkenrechtelijke organisatie, vereisten zijn vastgesteld over de kwaliteiten onder meer op het gebied van kennis, inzicht, vaardigheden of beroepshoudingen waarover degenen die een opleiding gericht op dat beroep voltooien, moeten beschikken, of over de examinering bij de desbetreffende beroepsopleiding:

- a. draagt het desbetreffende kenniscentrum beroepsonderwijs bedrijfsleven ervoor zorg dat deze vereisten verwerkt zijn bij het doen van het voorstel, bedoeld in [artikel 7.2.4, tweede en derde lid](#),
- b. voegt het desbetreffende kenniscentrum beroepsonderwijs bedrijfsleven een verklaring van Onze Minister die het aangaat dat deze vereisten correct zijn verwerkt in het voorstel, bedoeld in [artikel 7.2.4, tweede en derde lid](#), en
- c. neemt Onze Minister deze vereisten in acht bij de vaststelling van de standaarden, bedoeld in [artikel 7.4.4](#).

2. De instelling draagt er bij het aanbieden van een beroepsopleiding zorg voor dat degenen die deze opleiding volgen, ten minste in de gelegenheid zijn aan de in het eerste lid bedoelde vereisten te voldoen en dat bij de examinering, zo nodig in afwijking van [titel 4 van dit hoofdstuk](#), aan die vereisten wordt voldaan.

Regeling modeldiploma mbo:

Indien op grond van een andere (wettelijke) regeling dan de WEB een tekstpassage over wettelijke beroepsvereisten vermeld dient te worden op het diploma en/of op de resultatenlijst, is de instelling verplicht de desbetreffende informatie te vermelden.

De tekstpassage over wettelijke beroepsvereisten wordt vermeld op de resultatenlijst direct na de tabel 'Examenonderdelen behorend bij kwalificatie' en

(indien van toepassing) voor de tabel 'Examen van extra onderdelen'. Tenzij anders bepaald op grond van een andere (wettelijke) regeling dan de WEB luidt de te vermelden tekstpassage, als volgt: 'De kandidaat heeft voldaan aan de wettelijke beroepsvereisten'. Achter de zinsnede 'vermeld in' moet worden ingevuld de (wettelijke) regeling waarin de wettelijke beroepsvereisten wordt bepaald.

Voor de branchevereisten gelden geen formele voorschriften.

4. Achtergrondinformatie

4.1 Basisspelregels taakopdracht van de onderwijsinstelling

Het ministerie van OCW geeft aan dat voor scholen de volgende spelregels gelden:

1. Scholen moeten studenten in staat stellen om de gewenste kwalificatie, met het bijbehorende diploma, binnen de vastgestelde studieduur te behalen. Zij moeten studenten dus ook in staat stellen om deel te nemen aan het examen.
2. Scholen zijn zelf verantwoordelijk voor de inrichting van het onderwijs en het examen.
3. Scholen moeten vooraf aan studenten duidelijkheid geven over het onderwijsprogramma en examen. Zij kunnen hiervoor (onder andere) de volgende middelen inzetten:
 - de onderwijsovereenkomst (OOK; hierin wederzijdse afspraken vastleggen over de verplichtingen van beide partijen);
 - de onderwijs- en examenregeling (OER);
 - het deelnemersstatuut (met rechten en plichten van deelnemer).
(de laatste twee regelingen gelden vanaf 1 augustus 2014.)
4. Scholen realiseren en bewaken de kwaliteit van het onderwijs en het examen, treffen - waar nodig- tijdig verbeteringen en leggen verantwoording af over de kwaliteit en de aanpak van eventuele tekortkomingen.
5. Scholen maken gebruik van de eigen beleidsruimte binnen de formele kaders (wet- en regelgeving; bij examens gelden onder andere de standaarden voor de examenkwaliteit).

Goed beroepsonderwijs staat of valt met de goede inzet van respectievelijk studenten, docenten en leerbedrijven en de goede samenwerking met het bedrijfsleven.

Bij twijfel ('mag dat?') adviseert het ministerie:

- Gebruik je gezond verstand, heb vertrouwen in je eigen professionaliteit.
- Check de bovengenoemde basisspelregels.
- 'Snijd geen bochten af', kies voor 'good governance' en zet de student centraal.
- Raadpleeg collega's/vakgenoten, heb vertrouwen in professionele consensus.
- Raadpleeg formele kaders (ministerie van OCW).
- Raadpleeg de inspectie(site) voor het toezicht.